

◀ De Buurtcamping, één van de formules van placemaking.

FOTO: BAS WITTE

Placemaking activeert steden en bewoners

Participatie is steeds vaker het toverwoord bij ruimtelijke ontwikkeling, maar is in de praktijk soms lastig. Placemaking vormt een beproefde methode om gebruikers te betrekken bij hun leefomgeving. Bureau Placemakers deelt haar ervaringen van acht jaar werken aan inclusieve plekken.

PLACEMAKING - HOE WERKT HET?

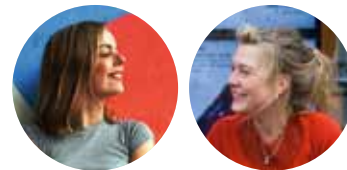
Placemaking is locatiespecifiek, maar kenmerkt zich in ieder geval door de volgende stappen:

- Activerend onderzoek: met sociaal-ruimtelijk onderzoek op locatie met lokale partijen verkennen van gebruik en wensen
- Co-creatie: het samen ontwikkelen van plan of oplossing
- Acties: het realiseren van sociale en/of fysieke interventies. Hierbij altijd actieve participatie van lokale partijen

Placemaking is zowel een filosofie als een methode die bewoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties betreft bij de ontwikkeling van de leefomgeving. Gebruikers van de openbare ruimte worden gezien als experts met waardevolle kennis en kwaliteiten die kunnen worden ingezet om plekken te verbeteren - bijvoorbeeld via een nieuw ontwerp, programmering of beheerplan. Dit leidt niet alleen tot hogere kwaliteit en beter gebruik van de openbare ruimte, maar heeft ook sociale gevolgen zoals netwerkvorming tussen buurtbewoners en een groter gevoel van eigenaarschap over de leefomgeving.

Placemaking werd in de jaren '70 ontwikkeld in New York en wordt inmiddels ook in Nederland steeds vaker toegepast. Dit hangt samen met het veranderende takenpakket van gemeentelijke professionals:

er wordt een meer faciliterende en uitnodigende houding verwacht. Maar hoe geef je dit concreet handen en voeten in de praktijk? Hoe activeer en motiveer je bewoners om mee te denken en werken aan hun leefomgeving? En hoe kom je voorbij de *usual suspects*, de vaste bezoekers van inspraakavonden? Juist nu veel gemeenten en woningcorporaties zoeken naar manieren om meer samen met bewoners en lokale partijen te werken aan ruimtelijke opgaven, biedt placemaking uitkomst.

Placemakers werkt in Nederland al acht jaar aan vernieuwende vormen van participatie en co-creatie. We doen onderzoek, projecten in de publieke ruimte en werken aan adviesopdrachten met gemeenten, woningcorporaties en projectontwikkelaars. We delen hier een aantal van onze projecten en de daaruit geleerde lessen.

De Buurtcamping

Een zelf geïnitieerd project om wijken te activeren is De Buurtcamping: een project waarbij stadsparken door heel Nederland voor drie dagen worden getransformeerd tot vakantieoord met dorps karakter. Bewoners zijn zelf verantwoordelijk voor het opzetten van hun Buurtcamping. Zij werken samen met de gemeente, tientallen vrijwilligers en lokale organisaties en halen sponsoring, materialen en programma uit de buurt.

Bijzonder aan De Buurtcamping is dat mensen in contact komen die elkaar normaal gesproken niet zo snel ontmoeten. De Buurtcamping biedt korting aan mensen met een kleine portemonnee en trekt uiteenlopende bezoekers. Gemiddeld ontmoet men dertien nieuwe mensen, waarvan 83 procent elkaar na zes weken nog wel eens ziet. De Buurtcamping draagt zo bij aan de ontwikkeling van inclusieve en sterke buurtnetwerken die ook na de camping standhouden. Bovendien zet het stadsparken positief op de kaart: bijna een derde van de deelnemers zegt het park vaker te gaan bezoeken na De Buurtcamping.

Placemakers is betrokken bij De Buurtcamping vanaf de eerste editie in het Amsterdamse Oosterpark in 2013. Het initiatief is sindsdien gegroeid naar dertien campings met ruim 2.000 kampeerders in 2017, in

▲ Input voor de Sociale Contextkaart: een digitale tool die sociaal-ruimtelijk locatieonderzoek snel en makkelijk toegankelijk maakt.

onder andere Amsterdam, Utrecht, Tilburg en Den Haag. In 2016 hielpen ruim 500 buurtbewoners als vrijwilliger en ontdekten hierdoor hoe leuk het is om betrokken te zijn bij hun leefomgeving. Twee derde van de deelnemers denkt erover na om zich meer in te gaan zetten voor de buurt als gevolg van De Buurtcamping.

Deze tijdelijke vorm van placemaking is uitgegroeid tot een landelijk fenomeen dat zorgt voor activatie van buurten en bewoners op langere termijn. Een goed voorbeeld van placemaking omdat bewoners gezamenlijk een alledaagse locatie omtoveren tot een plek voor bijzondere ontmoetingen die bijdragen aan de sociale cohesie in de wijk en positieve bekendheid van het park.

Methodiek

De methode van Placemaking kan ook ingezet worden voor meer langdurige ruimtelijke ingrepen, zoals herstructurering of bij nieuw te ontwikkelen gebieden. Voorwaarde is dat er gebruik wordt gemaakt van co-creatie: het samen vormgeven mét lokale belanghebbenden zoals bewoners, ondernemers of andere gebruikers. Placemakers heeft in de loop van de jaren verschillende *tools* ontwikkeld om te achterhalen wat er werkelijk leeft en om de buurt in beweging te brengen ➤

gen. Vaak werken we met ludiek actie-onderzoek dat zichtbaarheid en gerucht geeft in de buurt. Om ideeën op te halen voor herstructurering van een park organiseren we een 'pluk-het-park-tour' of een spelletjesdag voor parkgebruikers. Voor de herstructurering van een gebied met veel studentenflats betrekken we jongeren door hen aan te nemen als 'junior consultants'. Om de wensen ten aanzien van een nieuwe fietsroute mee te nemen, gaan we met een mobiel onderzoeksstation de buurt door.

Door op speelse wijze met mensen op te trekken en in hun alledaagse omgeving in gesprek te gaan, trekken we een andere groep aan dan via formele inspraak-procedures. Het inzetten van creatieve *tools* op de plek zelf genereert unieke lokale kennis, interesse en eigenaarschap onder een brede groep gebruikers. Op deze manier ondersteunt placemaking de ontwikkeling van de wijk in sociale en fysieke zin, grotendeels ingegeven door de doelgroep zelf.

Conclusie

Door zijn activerende werking vormt Placemaking een goed middel om participatie te bevorderen. Een aantal belangrijke lessen:

- Om ideeën van verschillende doelgroepen op te halen, is het in de eerste plaats van belang om de wijk in te gaan. Er gaat veel tijd zitten in het opbouwen van netwerken, deze zijn echter voorwaarde voor het bereiken van langdurig resultaat.
- Professionals blijven van belang, maar hun expertise staat meer op gelijke voet met die van gebruikers. Door *mét* in plaats van *vóór* mensen te denken, ontwikkel je plekken met draagvlak onder degenen die deze gebruiken.
- Een goede vorm om mensen te betrekken, is speels of creatief. Houd rekening met de belevingswereld van je doelgroepen en maak het aantrekkelijk voor hen: *make it fun!*
- Bied voldoende ruimte voor eigen invulling. Door een duidelijk concept aan te reiken binnen bepaalde kaders voelen mensen ruimte om hun eigen

inbreng te hebben. Een camping of een podium heeft een duidelijke vorm, maar biedt ook voor ieder wat wils.

- Gepaste communicatie richting degenen die je wilt betrekken, is essentieel. Communiceer via verschillende kanalen. Mooie en breed aansprekende vormgeving nodigt uit om mee te doen.
- Om placemaking te verankeren in de buurt moet vanaf het begin al worden nagedacht over de overdracht van verantwoordelijkheden aan de buurt. Het placemaking-proces kan worden voortgezet door bijvoorbeeld een stichting op te richten of bewoners op te leiden. ●

WAT IS DE MEERWAARDE VAN PLACEMAKING?:

Placemaking levert zowel 'harde' als 'zachte' resultaten op en biedt daarmee op diverse manieren meerwaarde bij ruimtelijke ontwikkeling. Concrete resultaten van placemaking zijn bijvoorbeeld:

- Een programma van eisen voor een ontwerp dat wordt gedragen door de buurt
- Een beheerplan inclusief participatie van bewoners of gebruikers
- Een plan voor sociale veiligheid van de openbare ruimte
- Activiteiten in de openbare ruimte door buurtbewoners en -gebruikers

Meer subtiele of indirecte uitkomsten van placemaking:

- Bevordering van de sociale cohesie door meer ontmoetingen tussen buurtbewoners
- Meer draagvlak en daarmee tijdwinst door voorkomen van inspraak- en bezwaarprocedures
- Verhoogde leefbaarheid door hogere kwaliteit van en waardering voor de openbare ruimte
- Verbeterde relaties tussen ambtenaren, organisaties, ondernemers en bewoners
- Hogere vastgoedwaarde door aantrekkelijkere woonomgeving

WEBSITE

www.placemakers.nl

